

het kleur-aspect à bout portant op zijn doek zetten, maar hoe goed-Europeesch zijn schilderij dan ook worden mag, hij zal een hofdanseres dan schilderen zooals hij in Holland fabrieksmeiden om een draaiorgel maken zou. Van de gestyleerdheid dezer cultuur zal zijn werk dan weinig kunnen hebben, hij zal een Chineesch opschrift op die wijze voor een blanke wel tamelijk Chineesch doen lijken, doch den man van het land moet het even pijnlijk zijn als ons wanneer wij bloembollenvelden met Volendammer visschers gestoffeerd in Amerika opgang zien maken als zoo een echt Hollandsch landschap.

Het romantische sprookje van het Oosten is ons reeds zoo dikwijls voorgezet! Dan weder goed, dan weder slecht geschilderd. Alles wat voorbij de Roode Zee ligt is sedert de kruistochten, sedert Rembrandt's fantasie-Oosten het land van kromzwaarden en tulbanden, flonkerende juweelen en Duizend-en-Een-Nacht-tooverij voor ieder die het niet gezien heeft. En die romantiek heeft het begrip van het ware Oosten dan ook eeuwen en eeuwen lang in den weg gestaan, de Japansche en Chineesche schilderkunst, de Egyptische Sculptuur en de Boeddha- en Ganesha-beelden kunnen het getuigen; lange jaren zijn zij als volkenkundige rariteiten, als museum-curiosa beschouwd en pas langzaam begint daar nu verandering in te komen. Doch het zal nog een lange en een harde strijd zijn, dien zij te voeren krijgen tegen het aloude sprookje van het Oosten.

En al de ismen, die in de Westersche schilderkunst der laatste jaren de revue passeerden en ieder weer een ander isme verdrongen, wat gaan zij er vreemd en sectarisch uitzien, beschouwd van een afstand en uit een wereld als deze. En het woord van de Bazel over onze schilderkunst herinneren wij ons, dat ieder dier ismen slechts één factor van het werkelijke schilderen vormt, één facet is van een steen, maar dat één facet den steen niet maakt, al wordt het in de jacht op het nieuwe wel zoo voorgesteld. Hier eeuwen herhaling — herhaling in alles, in architectuur, in beeldhouwkunst, in dansbewegingen, in klimaat: elke dag is als de vorige; in het Westen steeds anders en nieuw — waardoor dit dadelijk gewoon en verouderd is. In de herhaling zoekt de Aziaat de schoonheid steeds weer dieper en gaver te ondergaan, in de verandering tracht het Westen die steeds weder nieuw te belichten. En hoe moeielijk is het dan ook voor ons, maar eenigszins in die andere wereld door te dringen. Zelfs in kleinigheden scheidt ons dikwijls een afgrond. Wij brengen op een keer voor een poseerend hofdanseresje wat bloemen mee, om onze erkentelijkheid voor de bereidwilligheid te toonen, waarmede zij ons werk mogelijk maakt. En zij vraagt, of de bedoeling is, dat zij nu deze bloemen in de hand moet houden zoodat die dan ook op het schilderij zullen komen? Wie het nog niet wist voelt dan op slag, hoe twee werelden onoverbrugbaar gescheiden